

מאורות שלום

מרכז תורני ללימוד פנימיות
התורה והחסידות
לאורו של האדמו"ר י-ם
מוהר"ר שלום ספרין זצוק"ל

עלון
חג

ראש השנה | א' תשרי התשס"ט | גיליון החג | שנה חמישית

מאורות החג

מצינו במשנה [אבות פרק ה'] "שבעה מיני פורעניות, באין על שבעה גופי עבירות: מקצתן מעשרין, ומקצתן שאינן מעשרין--רעב של בצורת בא, מקצתן רעבים ומקצתן שבעים. גמרו שלא לעשר, רעב של מהומה ושל בצורת בא. שלא ליטול חלה, רעב של כליה בא. דבר בא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין, ועל פירות שביעית. חרב באה לעולם על עינוי הדין, ועל עיוות הדין, ועל המורים בתורה שלא כהלכה. [ט] חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא, ועל חילול השם. גלות באה לעולם על עבודה זרה, ועל גילוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל שמיטת הארץ."

ואמר האדמו"ר על פי דברי זקנו המהרי"א, שבידוע שנ"ה חסרה עשרה ימים משס"ה ימי שנת חמה, ואלו עשרת הימים הינם עשרת ימי תשובה, הנרמזים בפסוק "ראשית השנה אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה" [דברים י"א], מתשרי. והוא בחינת העדר שבין שנה ושנה. והנה נאמר בפסוק "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" [דברים י"ד] שיש לעשר היינו לקדש את עצמו בעשרת הימים הללו "תולדותיהן של צדיקים מצוות ומעש"ט, ביראה ובקדושה, שהם ימים של בחינת העדר סוד הכת"ר והאין, שהוא המקשר בין הבורא ית"ש לנאצלים כולם. ובידוע, כי בימים אלו קודם ימי הסליחה והכפרה נופל על האדם יראה גדולה ופחד מפני הדר גאווה של השי"ת "היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", ופחד ויראה זו מביאה את האדם לקשר את עצמו אל המאציל ב"ה, כי הכל נמשך אחר שורשו, אלא שיש מי שמקיים "מקצתן מעשרין" תורה ומצוות ביראה ואהבה, "ומקצתן אינם מעשרין", ומואסים בהם כאהבת ישראל, ומצוות בין אדם לחברו, ויש מי שירא מעט ויש שאינם יראים, והיראים דואגים לעצמם ואינם עושים די לקרב את הרחוקים בחבלי אהבה וחיזוק, אלא שופכים עליהם אש גפרית חימה ומשלחת מלאכי רעים.

ועל כך אומרים אנו בתפלה "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו. על ידי כך יש מציאות למלכות ה' בעולם, שכאשר קיימים נבראים מכירים בכך, וביותר כאשר ישנה אומה שהידיעה הזאת מתחייב רק כאמצעי בעבור שנעבדהו, אלא הוא אחד התפקידים של עם ישראל, שעל ידי זה נמצא עדי אני א-ל כשאין אתם עדי כביכול אין אני א-ל, (ילקו"ש יתרו רמז רעא) אתם עדי נאום ה' ואני א-ל, תני רבי שמעון בר יוחאי - אם אתם כלומר שיהיה הדבר ידוע לנבראים ויכירו בכך, ועל ידי זה ישנה למלכות ה' בעולם. כי באמת כך ראוי, שמטעם שהוא הבורא והמלך ראוי לכבודו שתהא מלכותו נמצאת ונוכחת בעולם, כיון שאין זה מוכר בעולם, אזי זה נחשב כלא נמצא. והנה רצונו יתברך שיהיה מציאותו נודעת בעולם, הנבראים, אזי הוי כאילו הדבר הזה לא נמצא בעולם, אף שזה מציאות אמיתית ועובדה קיימת, אבל כביכול כאשר אף אחד אינו יודע מזה, אף אחד לא מתהלך עם זה, כאשר אין הדבר מעניין את כולם, אלא את היראים בלבד, הרי בחוסר אחדות ישראל אין מלכותו יתברך שלימה, "ועל כסאו לא ישב זר", אשר על כן יקבל כל אחד על עצמו אהבת ישראל בגדלות ובהרחבה, וכך יעמוד לפני בוראו באימה ויראה ובבושה גדולה, ומצוות האחדות תרוממהו מ"רדת שחת". אכ"ר.

נר ה' נשמת אדם
העלון יוצא לעילוי נשמת
חיילי צה"ל שמסרו נפשם על קידוש ה'
ולעילוי נשמת מירח בת אביגדור ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

יוצא לאור ע"י בית המדרש אור שלום
קרית ארבע ת.ד. 88 מיקוד 90100
העורך: בן ישי עזיזה

כתובת אתר אינטרנט <http://net.ohrshalom.net>
כתובת דואר אלקטרוני net.ohrshalom@info

מאורות פרי חיים מהאדמור רח"י זצוק"ל

אומר המדרש "אין ועתה אלא תשובה" – לכאורה מה שייכות תשובה לאותיות ועת"ה, נתבאר אצלנו כמה פעמים בשם תלמידי מרן רבינו הבעש"ט זי"ע שעל מצות צריכים לעשות יותר תשובה מאשר על עברות, אם התורה והתפלה לא היה כהוגן על פי כוונה נכונה כראוי וכנכון, לפני הקב"ה. ובזה פרשתי נוסח התפלה שמונה עשרה השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלכנו לעבודתך, ואחר כך החזירנו בתשובה שלימה לפניך, היינו תשובה השלימה לעשות תשובה על התורה ועל התפלה אם לא היה כהוגן, כדברי הספרים הקדושים מצלמידי מרן הבעש"ט זי"ע"א.

זה מבואר בזוה"ק כי שמ"י עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, זה בו"ה נרמזו הרמ"ח מצוות עשה, זה שפיר אין ועת"ה טלט תשובה, היינו על ו"ה ממילת ועת"ה – לעשות תשובה על המצוות בעשייתן שהם נרמזים על ו"ה. ועי"ן תי"ו מן ועת"ה, ראשי תיבות תורה עבודה, שצריכים לעשות תשובה על תורה ועבודה ועל המצוות שלא נעשה כהוגן, זה שפיר טין ועת"ה אלא תשובה.

מאורות הסיפור החסידי

החוזר בתשובה באחד מימות הקיץ, כחום היום, ישב הרב הקדוש ר' זושא מאניפולי ז"ל, בחצר שעל ידי ביתו, להתקרב קצת. נכנס איש אחד, ופנה אליו בבקשה לתת לו תעודה בכתב שהוא נקי מעבירה, בשביל שיחזירו לו את ה"קפוטה" שלו. תמה ר' זושא, ולא ידע מה הוא סח. הסביר לו האיש, שאנשים חסידים תפסו אותו, פשטו מעליו את הקפוטה, ואומרים שחטא בעבירה ידועה, והודיעוהו שלא יתנו לו את הקפוטה רק אם יביא פתקא מר' זושא שהוא נקי, או שחזר בתשובה. אמר לו ר' זושא: וכי מנין יודע אני שאתה נקי באמת? והאיש מתחנן לו ומפציר בו: "מה איכפת לו אם יתן לי פתקא זה, ואציל את הבגד שלי"? וכשראה, שכל דבריו לא הועילו לפעול על ר' זושא שיתן לו הפתקא, כעס ואמר: הרי אפילו אם הייתי מתחנן כך אל כומר היה מרחם עלי! משמע ר' זושא דברים אלה נתרגש מאוד וצעק בקול: הוי, אני גרמתי ליהודי שידבר דברים רעים כאלה! והתמרמר מאוד ונדדעזע בכל גופו, עד שמרוב התמרמרותו וזעזועו נפל לתוך התעלה של שופכין שהיתה בחצר. תיכף קמה בהלה, ונתאספו הרבה אנשים מהשכנים ומהעוברים ושבבים ברחוב והוציאוהו מהתעלה, הכניסוהו לחדרו הפשיטו את בגדיו, והלבישוהו בגדים יבשים, והשכיבוהו על מטתו לנוח. והוא, ר' זושא, שוכב במטתו וצועק: הוי, אני הבאתי איש יהודי לידי דיבורים רעים! ואותו היהודי. תיכף כשקמה הבהלה בחצר לרגלי נפילתו של ר' זושא להתעלה, התחמק ויצא אל הגן הסמוך והתחבא בין הזרעים לבל יראוהו, ושם התחיל להתבונן בדברי ר' זושא, ונתפעל מאוד ממסירות הנפש שלו והרהר בתשובה. ומשראה שהיהודים שטפלו בר' זושא כבר הלכו להם, יצא ממחבואו ונכנס לחדרו של ר' זושא, והפציר בו שיתן לו תיקון על חטאיו, כי הוא חוזר בתשובה. אמר לו ר' זושא: הוי, אתה מתכוין להקפוטה ולא להתשובה... לא, רבי! - אמר לו האיש - אני מוותר כבר לגמרי על הקפוטה, ובלבד שיתן לי סדר של תשובה. משראה ר' זושא שהאיש חוזר באמת לאמיתו בתשובה, קם מעל מטתו, ישב לארץ, ואמר להאיש: אם כן נעשה שנינו יחד תשובה. והתחילו שניהם לבכות הרבה, עד שהחזיר את האיש בתשובה שלמה וגמורה מעומקא דלבא, ונעשה לירא אלוקים אמיתי כל ימיו.

סיפורי חסידים

מאורות הדרש לחג

"זכרנו לחיים... וכתבנו בספר החיים" - מראש השנה עד יום הכיפורים אנו אומרים בתפילה "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים" מבאר החתם סופר כי אנו רוצים שהקב"ה יקבל תפילותינו בזכות התשובה שלנו ושלא יצטרך הקב"ה להעתיק לנו בבחינת מה שאומר ה' "למעני למעני אעשה". אבל כשירצה הקב"ה לעשות "למענינו" - בזכות מעשינו, אזי ירבה הקטרוג של השטן. לכן אנו מבקשים שבאמת נזכה לישועה בזכות עצמנו אבל בכדי שלא יהיה קטרוג יכתב בספר שעושה זאת הקב"ה למענו, ואז יסתם פי השטן. והנה ידוע שעיקר קבלת התשובה היא בגלל שהקב"ה חפץ בחיים ולא במיתת הרשעים, לכן יעתר לבקשתנו. וזהו פירוש התפילה "זכרנו לחיים" - על ידי תשובה, כיון שאתה "מלך חפץ בחיים" ולא במות המת, אבל בכל זאת "וכתבנו בספר החיים למענך" - שיהיה כתוב בספר שאתה עושה זאת "למענך" - ולא למעננו, בכדי לסתום פי השטן כמבואר. ובקדושת לוי מבאר דהנה אם אחד רוצה לתת מתנה לחברו ואין שום מונע בעדו אזי מספיק שמזכיר בפיו שיתן לו את המתנה, כי בודאי גם ימסרנו לו. מה שאין כן כשיש דברים שמונעים את נתינת המתנה לא מספיק הדיבור, אלא צריך שיכתב בספר, שזהו כחוק ולא יעבור. וזהו כוונת "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים" שלפי המדה של "מלך חפץ בחיים" מספיק, שיהיה זכירה לבד, אבל בכל זאת "וכתבנו בספר החיים למענך אלקים" שאם יהיה בחינת "אלקים" שמורה על מידת הדין: אז צריך גם כתיבה בספר, ואז יסוגו המקטרגים אחור, כיון שכבר נחקק בספר לחיים.

מאורות אוצר הברכה

"והאלהים נסה את אברהם" וגו' - נתרומם אל שרשו הטוב, את עם אברהם, שניהם נתרוממו באחדות אל כתר עליון שאין שם שמאל ואין אלהים עמדי (דברים לב, לט), רק הכל חסדים גמורים, ה' הוא האלהים (שם ד, לה) בתכלית אחד כלא ימינא כתר עליון, וסימנך והאלהים נסה את אברהם במספר ראש השנה, שעל ידי תקיעות שופר נתעלה שם אלהים בראש השנה, עד ואין אלהים עמדי (שם לב, לט), ונעשה ממש חסדים משפיעים כל טוב בני חיי ומזוני, ובראש השנה אתיא יצר הרע לקטרגא, וע"י שנתאדם פני התוקע וממשיך אור כתר השערים בהארות פנים של עתיקא, נעשה כולו חסד וחיים.

מאורות ההלכה - מהלכות החג

א. נשים פטורות מתקיעת שופר, כיון שזו "מצות עשה שהזמן גרמה". ואף על פי כן, הן קיבלו על עצמן מצווה זו כחובה. אולם יש ספק אם יכולות הן לברך, ועל כן טוב שהתוקע לנשים יהיה אדם שלא שמע עדיין תקיעות, על מנת שיוכל לברך. ואם שמע כבר תקיעות - לדעת השו"ע לא יברך, לא התוקע ולא האישה; ומנהג האשכנזים הוא שאין מוחין באישה המברכת.

ב. אישה שנהגה להחמיר על עצמה ולשמוע תקיעות שופר, ופעם אחת אינה יכולה לבוא לביהכ"נ - תביא תוקע לביתה שיתקע לה. ואם אינה יכולה בכך, תעשה התרת נדרים מיוחדת בערב ראש השנה. ויש אומרים שאם אינה רוצה לבטל מנהגה, רק ששנה אחת אינה יכולה לבוא, כגון שילדה וכדומה, אינה צריכה התרה.

ג. ילדים - מצווה לחנך את הקטנים לשמוע קול שופר, ויש להביאם לבית הכנסת לשמיעת קול שופר מגיל חמש או שש לפי כוחם וחכמתם. אך אין להביא קטנים מאד שמפריעים את התפילה.

ד. חרש - פטור, כיון שהמצווה היא בשמיעה, והוא אינו יכול לשמוע. לכן גם אחרים אינם יוצאים בתקיעתו. אבל אדם ששמיעתו חלשה ואינו שומע היטב, אלא באמצעות מכשיר, יכול להוציא אחרים ידי חובתם.

ה. חולה - חולה שבאו לתקוע לו, ישתדל לעמוד בשמיעת שלושים תקיעות הראשונות, שהן חיובו מדאורייתא

מאורות רז"ל

ראש השנה מכונה במטבע שתקנו חכמים בברכה - 'יום הזיכרון', ומקורו בביטוי המופיע בתורה - 'זכרון תרועה' (ויקרא כג, כד). אולם, יש להבין את טיבו של ביטוי זה ביחס לקב"ה: האם מושג זה בכלל רלוונטי כשמדובר על הקב"ה? והרי "אין שכחה לפני כסא כבודך"! מושגי זיכרון ושכחה נראים כמתאימים יותר לבשר ודם, דוגמת "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכח" (בראשית מ, כג). מה זוכר הקב"ה ביום זה, שאין הוא זוכר ממילא במשך כל השנה?

מסתבר, שהביטויים 'זיכרון' ו'שכחה' ביחס לקב"ה משמעותם שונה מאשר ביחס לבני אדם. בדרך כלל, נתונים בני האדם למקרי הזמן והחיים. כאשר הקב"ה 'זוכר' את האדם, פירושו של דבר שהוא מקדיש לו תשומת לב מיוחדת, לטובה או לרעה, על פי מעשיו. כך, למשל, כאשר נאמר "ויזכור א-ל"ה את נח" (בראשית ח, א) אין הכוונה, כמובן, שעד אותו רגע ה' שכח מקיומו של נח, אלא שמאותו רגע הקב"ה פקד את נח לטובה, וסיים את המבול. בדומה לכך, כוונת הפסוק "ויזכור א-ל"ה את רחל" (שם ל, כב) היא שהקב"ה 'שלף' את רחל ממסלול החיים הטבעי, שאמור היה להותיר אותה בעקרותה, וזיכה אותה בהריון, כגמול על תפילותיה להיפקד. כאמור, הזיכרון יכול להיות גם לרעה. כך מתפלל המשורר: "קומה א-ל"הים ריבה ריבך, זכור חרפתך מני נבל כל היום" (תהילים עד, כב) - כלומר, במסלול החיים הטבעי האויבים אמורים להמשיך בהצלחתם, והתפילה שה' יזכור את מעשיהם מובנה שיעניש אותם מחוץ למסגרת הטבעית.

כך גם משמעות הביטוי ההפוך - 'שכחה'. אמנם אין שכחה לפני כסא כבודו, אולם למרות זאת נאמר "שכח א-ל, הסתיר פניו" (תהילים י, יא). שכחה היא אפוא הסתרת פנים, כלומר - השארת הנדון לפגעי העולם, ללא כל השגחה והגנה, כפי שמפורש במקום אחר - "והסתיר פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות" (דברים לא, יז). יש בהסתרת פנים חומרה מיוחדת, שכן בענישה מכוונת מאת ה' ישנה לפחות תחושה של יד ה' הפועלת במהלך האירועים, בעוד ב'שכחה' - הסתרת פנים - כביכול הקב"ה אינו פועל ישירות, אלא משאיר את האדם לפגעי העולם. זו גם משמעות התפילה "עד אנה ה' תשכחני נצח, עד אנה תסתיר את פניך ממני" (שם יג, ב) - תפילה להארת פניו של הקב"ה וליציאה מן המצוקה.

ראש השנה הוא, כאמור, יום "זכרון תרועה". התרועה היא זעקה ותפילה לקב"ה (עיין ירמיהו כ, טז) - "ושמע זעקה בבקר ותרועה בעת צהריים", ועל ידיה אנו מעלים את זכרוננו לפני הקב"ה ומבקשים שיזכור אותנו לטובה, כלומר - יקדיש לנו תשומת לב מיוחדת, ויפדה אותנו מהקשיים הנקרים בדרכנו במסלול חיינו הטבעיים, כעם וכפרטים.

זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים, וכתבנו בספר החיים, למענך א-ל"הים חיים.

הרב אמנון בזק

כחידה אחת

על פי פירוש רש"י בקריאות של ראש השנה

- א. מנין למדים שה' דן את ישמעאל לפי מעשים שעשה באותו העת שנשלח מביתו ולא לפי מעשים שעתידי לעשות?
- ב. מדוע חשב אברהם אבינו בעצמו את אתונו ולא נתן לשליח לעשותו?

כתיבה וחתומה טובה